

Mikalojus Husovianas

apie 1475-1480 m.- po 1533 m.

Pavardės variantai: *Hussoviensis, Hussovianus, Ussovius, Hussowski*

Mikalojus Husovianas - lotyniškai rašęs poetas humanistas, gyvenimu ir kūryba betarpiškai susijęs su Lietuva. Apie jo kilmę ir gyvenimą nedaug kas žinoma. M.Husovianas buvo daugiatautės Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pilietis, jos patriotas. Remiantis poema apie stumbrą, galima manyti, kad poetas buvo gimęs Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje, kadangi tame kūrinyje jis Lietuvą vadina savo kraštu ir savo tėvyne.

Spėjama, kad apie 1492m. jis atvyko į Vilnių. Čia jį globojo Vilniaus katedros kanauninkas, Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio sekretorius Erazmas Vitelijus (Ciolekas). Drauge su juo M. Husovianas 1518 - 1522 m. gyveno Romoje, kur susipažino su popiežiaus Leono X globojamais poetais humanistais ir jų kūryba. Norėdamas supažindinti popiežių su stumbrų medžiokle, parašė didžiausią savo kūrinį - poemą "Giesmė apie stumbro išvaizdą, žiaurumą ir medžioklę" (De statura, feritate ac venatione bisontis carmen). Poema buvo išleista Krokuvoje 1523 m.

1524 m. poetas parašė kitą giesmę "Nauja ir nuostabi pergalė prieš turkus liepos mėnesį" (Nova et miranda victoria de Turcis mense lulo). Trečias didesnis M. Husoviano kūrinys - "Giesmė apie šv. Hiacinto gyvenimą ir darbus" (De vita et gestis divi Hyacinthi carmen) išleistas 1525 m. Be šių kūrinių poetas yra sukūręs ir smulkesnių eilėraščių, vadinamų "Carmina minora" (Mažosios giesmės). Iš viso tokių eilėraščių žinoma 11.

Giesmė apie stumbrą

1523m. išleista lotynų kalba parašyta "Giesmė apie stumbrą išvaizdą, žiaurumą ir medžioklę" (*De statura feritate ac venatione bisonis carmen*) - tai pirmas didesnis grožinės literatūros kūrinys apie Lietuvą. Poemoje plačiai pavaizduota istorinė Lietuva, jos gamta. "Giesmėje..." nesiribojama pasakojimu apie stumbrą, girias ir medžioklę, joje apžvelgiami ir platesni Lietuvos gyvenimo įvykiai, santykiai su kaimyninėmis valstybėmis.

Tai humanistinis pasaulietiška tema parašytas kūrinys. Jame propaguojama humanistinė etika, humanistinės pažiūros į žmonių tarpusavio santykius. M. Husoviano supratimu, medžioklė - ne pramoga, o kovinės pratybos, grūdinančios jaunuomenę. Pasak autoriaus, stumbrų medžioklei ypač didelį dėmesį skyręs Lietuvos Didysis kunigaikštis Vytautas. Vytauto laikais medžioklė buvo sisteminga jaunuomenės fizinio lavinimo ir karinio parengimo priemonė. Į tokias pratybas buvo įtraukiami sumanūs ir drąsūs kaimiečiai - gaudydavo stumbrus gyvus. Medžioklei skatinti tiek paprastiems žemdirbiams, tiek kariams buvo skiriamos dovanos. Medžioklės vaizdai poemoje labai gyvi ir plastiški.

Ilgame poemos epizode (apie 170 eilučių) pasakojama apie Lietuvos Didįjį kunigaikštį Vytautą. M. Husovianas aukština jį už griežtumą, valdingumą, nevengdamas pabrėžti jo žiauraus elgesio su nepaklusniais valdiniais. Poeto nuomone, Vytautas galėjo būti pavyzdžiu, atstatant valstybėje tvarką ir sustiprinant jos galią, kurią, be kitų faktorių, buvo palaužusi feodalų ir didikų tarpusavio kova dėl valdžios.

Epinėje M. Husoviano poemoje, vietomis pasižyminčioje ryškiais meniniais vaizdais, yra nemaža lyrinių intarpų, kuriuose poetas reiškia savo patriotinius bei religinius jausmus ir samprotavimus.

